

Repensant el llegat del doctor 'House'

Juan Manuel Pericàs

La sèrie televisiva protagonitzada per Hugh Laurie i emesa als Estats Units per Fox del 2004 al 2012 ha deixat una empremta perdurable en l'imaginari col·lectiu. **La figura del metge esquerp i brillant va enlluernar milions de televidents, penetrant en la societat amb efectes diversos.** Entre d'altres, la imatge que transmeté la sèrie envers què és la salut i la medicina ha format part del paquet d'estímuls a partir dels quals els ideòlegs de la medicina privada han termometrat el grau de consciència social envers allò públic i allò comú per ficar cullerada, un cop ben preparat el terreny, al pastís de la salut.

Analitzem en primer lloc les característiques del protagonista. De clara inspiració conandoyliana, nombrosos trets de Gregory House emulen el seu personatge 'prínceps', Sherlock Holmes. Solitari, però amb necessitat instrumental de companyia per demostrar les seves aptituds; addicta a substàncies químiques; sibarita en la tria dels casos als quals dedicarà la seva genialitat; de caràcter pseudoautista que emfatitza la seva originalitat malgrat tractar-se d'un ésser insuportable, etc. Així, la sèrie, que es basa en tres pilars fonamentals (la personalitat de House, la raresa dels casos clínics que atén, assaonats amb uns bons grapat d'espècies tecnològiques d'allò més inversemblants, i les relacions personals entre els personatges principals), **es construeix a partir de l'elecció d'un home blanc de classe mitjana-alta que es presenta com un patidor de mena per la lesió a la cama i pels problemes per relacionar-se.** Amb aquest argument implícit es justifica el seu cinisme, allunyat del que feia servir Swift i més aviat semblant al denunciat per Bertrand Russell. Es tracta simplement d'una pantalla, ens ve a dir la narració, d'una estratègia necessària per mantenir la distància de protecció adient i així poder decidir el millor per als seus pacients. Això comporta, evidentment, no veure's condicionat per les irrupcions de tipus emocional inherents a tota relació entre persones.

La seva frase "mai no et refiïs dels pacients" en seria el corol·lari si el Dr. House s'hagués animat a escriure un llibre (d'autoajuda o, en tot cas, un diari, atès que mai estaria condicionat per un potencial lector heterònom). No obstant això, a diferència dels escriptors que es van forjar un mite d'antipàtics o d'inassolibles misantrops, com Pynchon, Bernhard o Larkin, presentar com a tal un metge dedicat a l'activitat clínica (cínica) no sé si té més de trist realisme o de pura frivolitat. Un cop extingida l'estirp dels "metges humanistes", categoria amorfa que, segons alguns, inclouria des de figures polítiques com Allende fins a escriptors com Céline (que no seria "humanista", segons la definició insuficient que els atorga una suposada filantropia i no el fet de considerar l'ésser humà com a categoria central del pensament, pal de paller de la modernitat). Bé, en tot cas, sí que hi ha un text clàssic que els metges contemporanis han de conèixer i fins i tot jurar i que, entre altres coses, diu "recordaré sempre que hi ha una part d'art i una part de ciència en la medicina, i que la simpatia, la calidesa i la comprensió poden ser més poderoses que el millor bisturí o el millor medicament".

A diferència d'altres sèries estatunidenques amb una certa vocació realista, com 'ER' ('Urgències') o, en un altre pla, 'The Knick' (fóra interessant, si disposéssim de més espai, explorar els paral·lelismes entre el seu protagonista, John W. Thackery, interpretat per Clive Owen, i el facultatiu a qui encarna Hugh Laurie), a 'House' el patiment dels pacients i dels professionals es mostra de forma descarnada com un efecte secundari d'un procés mercantil perfectament orquestrat i acceptat per tots els agents que hi participen. **Amb un afegit: perquè et tracti House, no solament t'ho has de poder pagar; a més, has de ser un cas interessant, t'ho has de merèixer.** En la concepció de la sèrie, tres fets condicionaren de manera clara el format del guió. El seu creador, David Shore, volia que el procés diagnòstic consistís fonamentalment en la capacitat de House

d'esbrinar els "secrets i mentides" dels pacients; la seva inspiració principal foren els articles al 'The New Yorker' de Berton Roueché, periodista especialitzat en casos mèdics rars i creador de la figura del detectiu epidemiòleg; a l'últim, el mateix Shore, després de ser ingressat en un hospital universitari, va declarar el següent: "Sabia, tan bon punt vaig abandonar l'habitació, que els metges estarien burlant-se de mi per la meva ignorància... i vaig pensar que seria interessant veure un personatge que ho fes abans que els pacients abandonessin l'habitació". Podem pensar que Shore és potser un paranoic malpensat o que no hi havia necessitat de posar en relleu aquest tret elitista de la comunitat mèdica. O podem pensar que el que es va pensar com una crítica ha acabat esdevenint un mecanisme de legitimació. O que en el fons Shore pensava que era normal que es burlessin d'ell per no ser un erudit en termes mèdics o, en cas que ho hagués estat, no poder enraonar perquè estava espantat, malalt, ingressat en un hospital, envoltat d'una estructura tècnica i jeràrquica que no sol ajudar a treure el millor de cada un, tampoc seria excusa per a la seva inoperància i debilitat. No obstant això, crea un producte on tot això sembla normal, necessari, excel·lent.

Mantenir la imatge del metge prestigiós i brillant com a home

Se'm podria objectar, a aquestes altures de l'article, que la meva visió, a més de naïf respecte al sistema nord-americà de salut que se'ns presenta a la sèrie, és exagerada i reduccionista. Que llegir aquestes bajanades és tan improductiu i molt menys 'chic' que tornar a Foucault. No dubto que aquells dels meus companys a qui he sentit dirigir-se amb devoció a altres metges ("aquest paio és un House") o que aquells moltíssims estudiants de medicina que després de fer l'examen MIR van voler, després de molts anys de desprestigi per ser "massa general", entrar a la residència de Medicina Interna durant els anys 2009 i 2010, per esdevenir miralls de House, llegiran aquestes paraules amb un somriure cínic a la boca. **I sí, hi poso "companys" en masculí, no per convenció lingüística, sinó perquè la sèrie, entre els seus efectes perniciosos, té també la característica de seguir mantenint la imatge del metge prestigiós i brillant com a home.** Punt. És cert que Lisa Cuddy (Lisa Edelstein), Allison Cameron (Jennifer Morrison) i Remy "Thirteen" Hadley (Olivia Wilde) hi tenen un paper important, però fixem-nos-hi bé: la primera té un càrrec de gestió de gran responsabilitat i, tanmateix, a la sèrie se'ns mostra com és de bo que sigui una mare frustrada per portar-lo a terme amb èxit (fracassa en tres ocasions la fertilització 'in vitro' i al capítol 9 de la tercera temporada, quan avorta, House li diu que és millor així, que de tota manera hauria odiat ser mare); Cameron apareix a la sèrie com una dona forta, que ha perdut la seva parella per un càncer de tiroides, i, per tant, té les aptituds (resiliència, com es diria ara en un curs de 'coaching') per aguantar House i fins i tot enamorar-se'n; però, com no se'n surt, ha de conformar-se amb el ros i guapíssim, encara que una mica més limitat neuronalment, Chase, mentre s'odia a ella mateixa per seguir estimant l'inassolible House; "Tretze" està marcada per la seva bellesa de revista, per ser promíscua i bisexual i alhora portadora de la malaltia de Huntington, així com per haver "eutanasiat" el seu germà, també afectat de la malaltia de base genètica, el record del qual la destrossa. **Ara deixo que els meus companys pensin de nou per què tants homes volen emular House i poques dones s'ho plantegen.**

La malaltia, i no la salut, al centre de tot

Tanmateix, el greuge més important que comet la sèrie és el seu efecte multiplicador del reduccionisme salut-medicina-hospital-tecnologia-perícia individual. Les "excursions" (que més aviat són incursions que transgredeixen els llimars de la propietat privada, la qual cosa ho fa molt provocador als EUA) que porten l'equip de House a descobrir enverinaments, intoxicacions accidentals o altres exposicions fora de la seva bombolla hospitalària, sempre es queden en l'àmbit domèstic. Un cop un pacient ha superat la prova d'or i es fa mereixedor de l'atenció del facultatiu

estrella, tot gira al voltant de les manifestacions raríssimes de la seva malaltia, de les dificultats que comporta el seu diagnòstic. Això pot resultar molt entretingut i no necessàriament fal·laç, però l'efecte que se'n deriva és un reforçament de la imatge interessada de la malaltia com a quelcom dicotòmic, que un bon dia debuta i no té res a veure amb les condicions socials, les exposicions perllongades de diferent naturalesa, les relacions de poder i la construcció social de malaltia que la determinen. S'entén que sigui així, atès que la sèrie s'inspira en les investigacions criminals a l'estil CSI, en què tot gira entorn de la recerca de la causalitat immediata-culpabilitat. **'Ergo', la visió únicament de la malaltia, mai de la salut com a procés individual basat en els factors de risc, que tant agrada al 'mainstream' biomèdic actual i a les companyies farmacèutiques i asseguradores, és un dels principals 'mantres' de la sèrie.**

House està sa o malalt? La seva addicció als antiàlgics per aguantar-se a si mateix pot llegir-se d'una altra manera: com la sèrie no mostra el patiment social, les causes de les causes de la malaltia, "el darrer esglaió", el Leònides que defensa amb els seus fidels les Termòpiles de la salut, es sacrifica, crucificat a base de pastilles com el Jesucristo García d'Extremoduro, pel poble inepte al qual, no obstant la seva obstinació a obrir-se, estima. **S'abaixa el teló. Aquí té la factura; targeta o efectiu? No em doni les gràcies: m'està destorbant.**

Juan Manuel Pericàs és especialista en medicina interna. Treballa al Grup d'Investigació en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra i al Johns Hopkins University Public Policy Center.